

Olivier Micol

Bryssel 14. huhtikuuta 2020

Yksikönpäällikkö Euroopan komissio
Oikeus- ja kuluttaja-asioiden pääosasto
Yksikkö C.3 – Tietosuojaja
Belgia

Viite: OUT2020-0028

Arvoisa Olivier Micol

Kiitän siitä, että olette toiminut yhteyshenkilönä ja pyytänyt Euroopan tietosuojaneuvostolta neuvoja ohje luonnoksesta, joka koskee covid-19-pandemian torjuntaa tukevia sovelluksia. Euroopan tietosuojaneuvosto on pyrkinyt toimimaan asiassa nopeasti. Se julkaisi 19. maaliskuuta lausunnon ja aikoo antaa ensi viikolla lisäohjeita jäljityksestä, tieteellisestä tutkimuksesta ja etätyöstä. Myös tietyt kansalliset valvontaviranomaiset laativat parhaillaan kansallisia ohjeita antaakseen neuvoja omille hallituksilleen ja teleoperaattoreilleen siitä, mikä on paras tapa noudattaa tietosuojasääntöjä. Euroopan tietosuojaneuvosto on iloinen komission aloitteesta, joka koskee yleiseurooppalaisen ja koordinoitun lähestymistavan kehittämistä. Aloitteen mukaan mobiilisovelluksista voi tulla yksi apuväline pandemian torjunnassa. Tietosuojaneuvosto on toistuvasti todennut, että tietosuojaperiaatteiden täytäntöönpano ja perusoikeuksien ja -vapauksien noudattaminen ei ole pelkästään oikeudellinen velvollisuus, vaan edellytys covid-19-viruksen leviämisen torjumiseen tarkoitettujen datapohjaisten aloitteiden tehostamiselle ja purkustrategioiden laatimiselle.

Euroopan tietosuojaneuvosto on tietoinen siitä, että käsiteltävään kysymykseen ei ole kaikenkattavaa ratkaisua ja että mahdolliset vaihtoehdot edellyttävät monien tekijöiden, esimerkiksi terveysvaikutusten, huomioon ottamista. Tämän vuoksi suunniteltuja teknisiä ratkaisuja on tarkasteltava yksityiskohtaisesti ja tapaus kerrallaan. Lisäksi tietosuojaneuvoston mukaan on syytä korostaa tarvetta kuulla tietosuojaviranomaisia, jotta voidaan varmistaa, että henkilötietoja käsitellään lainmukaisesti ja yksilön oikeuksia noudattaen sekä tietosuojalainsäädännön mukaisesti.

Sovelluksia olisi kehitettävä vastuullisesti ja kaikki käytetyt sisäänrakennetut ja oletusarvoiset yksityisyyden suojan mekanismit olisi dokumentoitava tietosuojaa koskevan vaikutustenarvioinnin avulla. Lähdekoodi olisi asetettava julkisesti saataville, jotta tiedeyhteisö voi tarkastella sitä mahdollisimman laajalti.

Tässä vaiheessa Euroopan tietosuojaneuvosto voi keskittyä komission tarjoamien tietojen pohjalta ainoastaan suunniteltujen sovellusten yleiseen tavoitteeseen varmistakseen, että sovellukset ovat tietosuojaperiaatteiden mukaisia, sekä tarkastella väestön oikeuksien ja vapauksien toteutumiseen liittyviä mekanismeja. Tietosuojaneuvosto uskoo, että näin komissio saa pohjaa lisäpohdinnalle, jotta

se voi tarvittaessa mukauttaa asiakirjassa esitettyjä valintoja tai tarkastella uusia teknisiä vaihtoehtoja. Tietosuojaneuvosto tutkii tätä asiaa joka tapauksessa tulevissa ohjeissaan.

Euroopan tietosuojaneuvosto käsittelee tässä vastauksessa erityisesti sovellusten käyttöä kontaktien jäljitys ja varoitus -toiminnoissa. Tämä on tärkeää, jotta puuttuminen yksityiselämän suojaan voidaan minimoida, mutta tietoja voidaan silti käsitellä kansanterveyden suojelemiseksi.

Jos tällaiset sovellukset osoittautuvat merkittäviksi kansanterveyspolitiikan toteuttamisen kannalta, ne voivat saavuttaa enimmäistehonsa ainoastaan, jos mahdollisimman suuri osa väestöstä käyttää niitä pyrkien torjumaan virusta yhdessä. Epäyhtenäinen toiminta, yhteentoimivuuden puute tai jopa yksittäiset erot sovelluksen käytössä voivat luoda käyttäjille negatiivisia ulkoisvaikutuksia, mikä johtaa terveydenhuollollisen vaikutuksen heikkenemiseen. Euroopan tietosuojaneuvosto tukee vahvasti komission ehdotusta, jonka mukaan tällaisten sovellusten käyttöönotto on vapaaehtoista ja perustuu henkilöiden omaan valintaan ottaa yhteisöllistä vastuuta. Olisi huomattava, että vapaaehtoinen käyttöönotto liittyy yksilön luottamukseen, mikä korostaa entistä vahvemmin tietosuojaperiaatteiden merkitystä.

Euroopan tietosuojaneuvosto toteaa, että pelkästään jäljitystoiminnon vapaaehtoisuus ei välttämättä merkitse sitä, että viranomaiset käsittelevät henkilötietoja suostumuksen perusteella. Kun viranomaiset toteuttavat niille laissa asetetun ja lain vaatimusten mukaisen palvelun, tietojen käsittelyn tärkein oikeusperuste on ilmeisestikin tarve toteuttaa yleisen edun mukainen tehtävä. Sovellusten käytön oikeusperusteena voisivat olla sovelluksen vapaaehtoista käytön edistämistä koskevat kansalliset lait, joissa ei aseteta kielteisiä seurauksia henkilöille, jotka eivät käytä sovellusta. Tällaisten säädösten tarkoituksena ei siis saisi olla pakollisen käyttöönoton ajaminen, ja henkilöiden pitäisi voida asentaa tai poistaa sovellus vapaasti omasta tahdostaan. Lakien ohella kansallisella tasolla voitaisiin toteuttaa tällaisten välineiden edistämiseksi asianmukaisia viestintätoimia, esimerkiksi tiedotuskampanjoita ja apua alaikäisille, vammaisille ja väestön alemman osaamis- tai koulutustason henkilöille. Näin voidaan välttää käyttöönoton hajanaisuus, epämääräiset tiedot epidemian kehittymisestä ja mahdollisten terveysterojen kehittyminen. Tietojen puuttuminen sovelluksen huolimattoman käytön tai jopa akkuongelmien vuoksi voi heikentää näiden välineiden yleistä hyödyllisyyttä.

Kontaktien jäljitysovellukset eivät edellytä yksittäisten käyttäjien paikantamista. Niillä ei pyritä seuraamaan henkilöiden liikkumista eikä valvomaan määräysten noudattamista. Tällaisten sovellusten päätehtävä on ainoastaan havaita erityisesti rajoitusten purkamisvaiheessa todennäköisiä tapahtumia (kontakteja positiivisen testituloksen saaneiden henkilöiden kanssa), jotka eivät mahdollisesti edes koskaan toteudu. Tietojen kokoaminen henkilön liikkeistä kontaktien jäljitysovelluksilla rikkoo tietojen minimoinnin periaatetta. Lisäksi se aiheuttaisi suuria riskejä turvallisuudelle ja yksityisyydensuojalle.

Terveysviranomaisilla ja tutkijoilla on hyvät lähtökohdat todeta lain vaatiman tiukan välttämättömyyskriteerin mukaisesti, mitkä tapahtumat voidaan jakaa sekä missä ja koska ne tapahtuvat, joten niiden olisi määriteltävä joitakin sovelluksen toiminnallisia vaatimuksia. Myös

tällaisten tapahtumien säilyttämisestä keskustellaan. Tässä yhteydessä harkitaan kahta päävaihtoehtoa eli datan paikallista säilyttämistä käyttäjän laitteella tai keskitettyä säilyttämistä. Euroopan tietosuojaneuvosto katsoo, että molempia näistä vaihtoehdoista voitaisiin käyttää edellyttäen, että käytössä on riittävät turvatoimet ja että eri yhteisöt voivat olla rekisterinpitäjiä sovelluksen perimmäisestä tavoitteesta riippuen (esim. rekisterinpitäjä voi olla eri taho kuin tietojenkäsittelijä, jos sovelluksessa on tarkoitus tarjota tietoja tai sen kautta voi ottaa henkilöön yhteyttä puhelimitse). Euroopan tietosuojaneuvosto haluaa joka tapauksessa tuoda esiin, että hajautettu lähestymistapa on yhdenmukaisempi tietojen minimoinnin periaatteen kanssa.

Nämä sovellukset eivät myöskään ole sosiaalisen kanssakäymisen alustoja, joilla levitetään huolenaiheita tai leimataan ketään millään lailla. Niiden olisi päin vastoin oltava välineitä, joiden kautta ihmiset voivat osallistua viruksen torjuntaan. Ohjeiden luonnoksen mukaan sovellusten ainoa tarkoitus on se, että *terveysviranomaiset kartoittavat henkilöt, jotka ovat olleet kontaktissa covid-19-tartunnan saaneen kanssa ja pyytävät häntä eristäytymään, testaavat hänet nopeasti ja antavat neuvoja seuraavista vaiheista, esimerkiksi tarvittaessa seuraavista toimista siinä tapauksessa, että näillä henkilöillä ilmenee oireita*. Käsiteltyjen tietojen laatu on tässä hyvin tärkeä tekijä. Toimet, jotka on toteutettava *niiden henkilöiden kartoittamiseksi, jotka ovat olleet kontaktissa covid-19-tartunnan saaneen kanssa*, eivät ole helppoja tai yksinkertaisia. Sovelluksessa henkilölle voidaan lähettää ilmoitus satunnaisesti generoituja tunnisteita käyttäen. Lisäksi käytössä pitäisi olla mekanismi, jolla varmistetaan, että sovellukseen lisätyt tiedot ovat oikein, kun henkilön todetaan saaneen covid-19-tartunnan, sillä myös muille henkilöille saattaa aiheutua ilmoituksia siitä, että he ovat voineet altistua taudille. Tällaisen mekanismin perustana voisi esimerkiksi olla kertakäyttöinen koodi, jonka henkilö skannaava vastaanottaessaan testituloksen. Vain terveysviranomaisten pitää voida olla mahdollista ottaa yhteyttä yksittäisiin henkilöihin. Niiden on tätä ennen arvioitava vahvaa tietopohjaista näyttöä ja päättelyn on oltava mahdollisimman vähäistä. Lisäksi komission olisi selkeytettävä, mikä rooli on ohjeissa mainitulla *laitteen omistavan henkilön yhteystietoluettelolla*.

Kontaktien jäljityssovelluksissa käytettävien algoritmien olisi toimittava pätevän henkilöstön tarkassa valvonnassa, jotta voidaan rajoittaa mahdollisia vääriä positiivisia tai negatiivisia testituloksia. *Neuvojen antaminen toteutettavista toimista* ei saisi missään tapauksessa olla täysin automaattinen toiminto. Olisi suositeltavaa ottaa käyttöön yhteydenottomekanismi, jossa henkilölle annetaan puhelinnumero tai muu kanava, jonka kautta hän voi saada lisätietoja ihmiskontaktilta. Leimaamisen estämiseksi näihin *neuvoihin* ei saisi sisältyä tietoja, joiden kautta on mahdollista tunnistaa muita rekisteröityjä. Sovelluksen tai sen osan (esim. etusivun tai konfiguraatioasetusten) kautta ei myöskään pitäisi olla mahdollista uudelleen tunnistaa muita henkilöitä, covid-19-tartunnan saaneita sen paremmin kuin muitakaan. Euroopan tietosuojaneuvosto on vahvasti sitä mieltä, ettei käyttäjien laitteilla saisi suoraan säilyttää tunnistetietoja ja että nämä tiedot on joka tapauksessa poistettava mahdollisimman pian.

Euroopan tietosuojaneuvosto tukee voimakkaasti suosituksissa esitettyä konseptia, jonka mukaan tällaisen hätätilannejärjestelmän ei pitäisi jäädä voimaan ja jonka yleissääntönä on, että kootut tiedot poistetaan tai anonymisoidaan.

Euroopan tietosuojaneuvosto ja sen jäsenet, jotka vastaavat yleistä tietosuoja-asetusta ja sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviä koskevien neuvojen antamisesta sekä varmistavat näiden säädösten moitteettoman soveltamisen, olisi otettava täysimääräisesti mukaan näiden toimenpiteiden laatimis- ja täytäntöönpanoprosessiin. Tietosuojaneuvosto muistuttaa, että se aikoo julkaista lähipäivinä ohjeet olinpaikan paikannuksesta ja muista jäljitysvälineistä covid-19-pandemian yhteydessä.

Euroopan tietosuojaneuvosto on kaikissa olosuhteissa valmis antamaan lisäohjeita EU:n toimielimille sekä kaikille sidosryhmille, jotka ovat mukana covid-19-taudin torjuntaan tarkoitettujen mobiilisovellusten kehittämisessä ja käytössä.

Kunnioittavasti

Andrea Jelinek